

6-Keys.

Keys bayoni: Besh baho. Kollejda quloqni qomatga keltiruvchi qo'ng'iroq jarangladi. Ikkinchi dars tugadi. Sinf xonalarining katta eshiklari ochilib, bolalar gurillab yo'lakka chiqa boshladilar. Sinf xonalarining biridan qo'lida sirkul ushlagan, sochiga oq oralagan ayol o'qituvchi chiqdi. Uning yoniga baland bo'yli o'smir kelib: - Sizni bir daqiqaga mumkinmi?-dedi. O'qituvchi qadamini sekinlatdi. -Zuxra Ibrohimovna. O'zingizcha menga past baho qo'ydim, deb o'ylamayapsizmi? Meni to'rt bahoga bilishim aniq-ku, nega menga uch baho qo'ydingiz? Iltimos, to'g'rilab bersangiz, - u o'qituvchiga ruchkasini uzatdi. - Yo'q! Men bunday deb o'ylayotganim yo'q. O'quv materialini bilishing o'rtacha, masala yechishda xatoga yo'l qo'ygansan, yechish yo'ling juda ham to'g'ri va samarali emas. Bahoni to'g'ri qo'ydim. Xuddi shunday! Besh olish uchun astoydil o'qish kerak, - dedida, o'qituvchilar xonasiga kirib ketdi. -Yana Lutfullayev, qo'yilgan bahodan norozi. Xuddi vaysaqi qaynonadek valdiraydi,-dedi o'qituvchi o'ziga o'zi. Tarix o'qituvchisi Parpi G'aniyevich uning fikrini ma'qullab: -U hamma o'qituvchilardan norozi. Guyo xech kim uning bilimini to'g'ri baholamayotgandek. Men bugun unga aqlliyoq bo'lishni o'rgatib qo'ymoqchiman. Bo'sh vaqti bor o'qituvchilarning hamasini kamtarlikka o'rgatish darsiga taklif qilaman.

Guruxda tarix darsi odatdagidek boshlandi: hamma darrov tinchlandi. Namunali tartib hukm surardi. O'quvchilar Parpi G'aniyevichni qiziqarli bayon etishi uchun hurmat qilishar, qattiq qo'lligi va tartib buzuvchilarga topqirlik bilan tanbex berishidan esa, bir oz qo'rqib turishar edi. -Ukaginam, sen menga hikoya aytma. Men bu ishni sendan yaxshiroq uddalashim mumkin. Sen menga tarixiy vokeani sodir bo'lish sabablarini tushutirib ber. Menga quruq yodlovchi "qori" kerak emas. Men seni fikrlashga, tahlil kilishga, taqqoslashga, u yoki bu hodisa sabablarining tub mohiyatini ochib berishga o'rgatishim kerak. Parpi G'aniyevich bunday yo'llanmalarni o'quv yili boshida uch-to'rt darsda takrorlardi. So'ngra esa, qisqacha qilib: «Ertak aytma».- deyish bilan chegaralanar edi. Uning darsida besh baho olish uchun o'quv materialini a'lo bilish kifoya qilmas edi. Uni ko'proq mustaqil xulosa yasash va aynan hodisa sabablarinig tub mohiyatini ochib berish qiziqtirar edi. Parpi G'aniyevich ikki nafar o'quvchidan so'rab, ularning biriga uch, biriga esa to'rt baho qo'ydi va javob berishga Lutfillayevni chaqirdi. - Ukaginam, menga ikkinchi jahon urushi arafasida progressiv va reaksion kuchlar mutanosibligini tushuntirib berginchi. O'qituvchi javobni eshitib, yana bir necha qo'shimcha savollar berdi va kundalik daftarni olib, quyuq bo'yab, besh baho qo'ydi va: - Ko'p yasha. O'tir, besh! —deb kuydi. Lutfillayev tabassum qilganicha o'z o'rniga borib o'tirdi. Sinf hayratda edi. Bunaqasi hech bo'lgan emas. Nimaga, nima uchun besh? Javob chalkash va o'rtacha ediku! Parpi G'aniyevich bir oz sukut saqlab, so'radi, - Lutfillayev, sen rostgo'y bolamisan? O'quvchi o'rnidan turdi va nima uchun bunday savol berilganini anglamay, ohistagina: - Men o'zimni rostgo'y deb hisoblayman, - dedi. - Senda qat'iylik bormi? — so'rashda davom etdi o'qituvchi. O'quvchi jim turardi. - Qani birodarlar, sizlar aytinglarchi, men unga to'g'ri baho qo'ydimmi?- o'qituvchi sinfga murojat qildi. - Uning javobi besh bahoga arziydimi? Har tomondan : - Yo'q, yo'q! Zo'rg'a uchga arziydi, degan ovozlari eshitildi. - Lutfullayev, sen ko'pchilik fikrini eshitayapsanmi? Agar senda rostgo'ylik va qat'iylik bo'lganda edi, menga e'tiroz bildirib: domla siz menga ikki ball oshirib noto'g'ri baho qo'ydingiz, - degan bo'lar eding. Sen esa, doim past baho qo'yishadi, deb o'qituvchilarga ta'na qilasan. Mana sendagi rostgo'ylik va qat'iyatlikning qiymati. Bu besh bahoni uch bahoga aylantirish juda oson, lekin men bunday qilmayman. Uni to'q bo'lgani va yaqqol ko'zga tashlanib turishini ko'ryapsanmi? Baho o'z o'rnida qolsin. Kelajakda sen albatta unga erishasan. Lekin, bu besh bahoni ikkalamiz uzoq vaqt eslab yuramiz... . Endi esa, e'zishga tay'rlan, men yangi mavzuni tushintirishni boshlayman. Bu voqeadan so'ng o'quvchi besh baho ham oldi, ikki bahoga javob bergan paytlari ham bo'ldi. Lekin kollejni bitirib ketguncha baho uchun o'qituvchilarga e'tiroz bildirmadi.

Keys savollari:

1. Pedagogik ta'bir etish usulidan foydalanishning maqsadini aniqlang.
2. Bu voqea misolida ishonitirish metodining o'ziga xos belgilarini ko'rsating.
3. O'qituvchining qanday hislatlari uni maqsadga erishishini ta'minladi?